

MEDICINA PREVENTIVĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA – TRECUT, PREZENT, VIITOR

Grigore FRIPTULEAC, Ion BAHNAREL, Serghei CEBANU, Angela CAZACU-STRATU, Angela PARASCHIV, Greta BĂLAN

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Republica Moldova

Autor corespondent: Angela Cazacu-Stratu, e-mail: angela.cazacu@usmf.md

Cuvinte-cheie: *medicină preventivă, cercetare științifică, activitate practică, realizări, prevenție.*

Introducere. Pe parcursul timpului, medicina clinică, în scopul tratamentului bolnavilor, s-a dezvoltat în corespundere cu descoperirile științifice din domeniile biologiei și științelor naturale în general, iar medicina preventivă, fiind mai cuprinzătoare în scop și mai complexă în mijloace de aplicare și realizare, are sarcina de a supraveghea starea de sănătate, factorii de risc din mediu și colectivitățile populaționale.

Material și metode. A fost analizate activitățile din domeniul medicinei preventive realizate de către Agenția Națională pentru Sănătate Publică, colaboratorii Departamentului Medicină Preventivă, din cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Sunt analizate și oglindite rezultatele cercetării științifice și rezultatele practice din domeniul medicinei preventive și nominalizate persoane de știință și practicieni care au activat și au adus un aport considerabil la dezvoltarea sistemului dat în practică, didactică și cercetare.

Rezultate. Sunt prezentate date despre istoria dezvoltării medicinei preventive în Republica Moldova, realizările practice și științifice, sarcinile pe viitor. Se accentuează faptul că la diferite etape de dezvoltare a medicinei preventive în republică, denumirile instituțiilor și facultăților de medicină preventivă au fost diferite, dar esența totdeauna a fost una – prevenirea bolilor și fortificarea sănătății populației. Astfel, pe parcursul anilor au activat diferite instituții din sectorul practic (Stația Sanitaro-Epidemiologică Republicană, stațiile sanitar-epidemiologice orășenești și raionale, Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă și centrele de medicină preventivă teritoriale, Centrul Național de Sănătate Publică și centrele teritoriale de sănătate publică, Agenția Națională pentru Sănătate Publică), din sectorul didactic (Institutul de Stat de Medicină din Chișinău, ulterior Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”) și din cel științific (Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Igienă și Epidemiologie, Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Agenția Națională pentru Sănătate Publică). În prezent, sarcina de bază a serviciilor practic, didactic și științific constă în dezvoltarea de mai departe a științei profilactice, implementarea reformelor organizatorice și a metodelor avansate de supraveghere preventivă și curentă a sănătății populației și a factorilor determinanți, pregătirea cadrelor în corespundere cu necesitățile în activitatea științifică și practică.

Concluzii. Au fost sistematizate datele despre istoria dezvoltării medicinei preventive în republică care a trecut printr-o multitudine de reforme, în urma cărora a acumulat rezultate remarcabile în domeniul practicii, cercetării științifice și activității didactice.

INTRODUCERE

Medicina preventivă, caracterizată prin starea de sănătate a populației, determinată de factorii de risc din mediu și comportamentali, se află în atenția continuă a Organizației Mondiale a Sănătății, a tuturor țărilor dezvoltate și în curs de dezvoltare, depășind frontierele politice și statale. Una dintre principalele funcții ale medicinei preventive constă în conservarea, protecția și promovarea obiceiurilor sănătoase. Altfel spus, medicina preventivă este medicina omului sănătos, cu activități preventive la toate etapele de vârstă. Termenul de medicina omului sănătos aparține lui Paul Delore care, în anul 1944, l-a folosit în lucrarea sa „Introducere în medicina omului sănătos și medicina omului bolnav”. Conform Dicționarului explicativ al limbii române, prin medicină preventivă se înțelege ansamblul măsurilor medico-sanitare impuse pentru prevenirea apariției și a răspândirii bolilor. Este corect a spune că medicina preventivă este ramura medicinei care se ocupă cu mijloacele de apărare ale organismului împotriva bolilor și de combatere a condițiilor care le determină.

Conform OMS, medicina preventivă prezintă un complex de măsuri, direcționate spre prevenirea (nu tratarea) bolilor sau stărilor fizice și psihice determinate de factorii mediului înconjurător, de predispunerea genetică, de agenții patogeni sau de modul de viață.

MATERIAL ȘI METODE

A fost analizate activitățile din domeniul medicinei preventive realizate de către Agenția Națională pentru Sănătate Publică, colaboratorii Departamentului Medicină Preventivă, din cadrul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Sunt analizate și oglindite rezultatele cercetării științifice și rezultatele practice din domeniul medicinei preventive și nominalizate persoanele de știință și practicienii care au activat și au adus un aport considerabil la dezvoltarea sistemului dat în practică, în didactică și în cercetare. Totodată au fost evidențiate și tratate puncte de reper pentru dezvoltarea de viitor a Serviciului de Sănătate Publică din Republica Moldova.

REZULTATE

Referindu-ne la istoria dezvoltării compartimentului de profilaxie din țara noastră, la diferite

etape acesta avea diferite denumiri care, de fapt, se includeau în termenul de medicină preventivă. Astfel, în anul 1944 se instituie Narcomatul Sănătății, în structura căruia era Direcția instituțiilor antiepidemice și Inspectoratul Sanitar de Stat. În acelaș an se înființează Stația Antimalarică Republicană, Laboratorul Sanitaro-Epidemiologic Republican. În 1945 începe să funcționeze Casa Republicană de Iluminare Sanitară, iar în 1946 au fost create în fiecare județ Stații sanitaro-epidemiologice județene, deopotrivă cu Stația Sanitaro-Epidemiologică Interraiională din Chișinău. Pe seama acestor structuri a „căzut” toată povara de aplanare a situației sanitar-epidemiologice. În 1947, pe baza Laboratorului Sanitaro-Epidemiologic Republican se înființează Institutul de cercetări Științifice în Igienă, Epidemiologie și Microbiologie. În 1948 a fost înființată Stația Sanitaro-Epidemiologică Republicană. Astfel a evoluat Serviciul Sanitaro-Epidemiologic național în primii ani după al Doilea Război Mondial.

Deci, medicina preventivă include activități în domeniul igienei, epidemiologiei, microbiologiei, promovării sănătății și educației pentru sănătate, alimentației și nutriției, sănătății mediului, sănătății ocupaționale, managementului sanitar, activității de laborator sanitaro-igienic și microbiologic.

În perioada anilor 1948-1995, Serviciul Sanitaro-Epidemiologic de Stat a fost reprezentat de Stația Sanitaro-Epidemiologică Republicană și de stațiile sanitaro-epidemiologice orășenești și raionale, între anii 1995-2010 – de Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă și centrele de medicină preventivă teritoriale, între anii 2010-2017 – de Centrul Național de Sănătate Publică și centrele teritoriale de sănătate publică. Din 2017, toate instituțiile centrale, orășenești și raionale se unesc într-o singură Agenție Națională pentru Sănătate Publică. În pofida diferitor denumiri, esența orientării activităților a fost și este medicina preventivă.

Paralel s-a dezvoltat și domeniul didactic. Pentru soluționarea problemei cadrelor, în anul 1945, la Chișinău, a fost fondat Institutului de Stat de Medicină (ISMC), ca urmare a transferului Institutului de Medicină nr. 2 din Leningrad, evacuat în Kislovodsk. În cadrul ISMC în același an și-au început activitatea catedrele de igienă, de epidemiologie, de microbiologie ș.a.

Pe parcursul anilor, Serviciul Sanitaro-Epidemiologic de Stat a realizat importante măsuri profilactice. În primii ani de după cel de-al Doilea Război Mondial s-au depus eforturi considerabile pentru implementarea principiilor medicinei preventive, în special pentru combaterea și lichidarea epidemiilor, pentru lichidarea consecințelor sanitare și epidemiologice ale războiului. După anul 1948 a început elaborarea bazei legislative și normative în domeniul medicinei preventive, s-au înregistrat succese în reducerea incidenței bolilor infecțioase, iar pe parcurs și în lichidarea unor maladii transmisibile, ca malaria, tularemia, febra tifoidă etc.

Succesele înregistrate în acele timpuri se datorează conducătorilor Stației Sanitaro-Epidemiologice Republicane de atunci *Grigori Groisman, Constantin Sedâchin, Serghei Juravchin, Tamara Bondarenco, Elizaveta Miliutin, Alexei Covaliov, Nicolai Bulâcirov*. Sunt remarcabile rezultatele activității la cârma Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat ale lui *Petru Iarovoi*, care a inițiat și a dirigit un șir de programe antiepidemice, a contribuit la deschiderea Facultății de Medicină Preventivă și a cursurilor de perfecționare a cadrelor; *Boris Rusnac* – a inițiat și a realizat mai multe proiecte și reforme care au fortificat capacitățile economice, medicale și tehnologice ale instituției; *Vitalie Bodiu* - a completat statele instituției cu tineri specialiști, a contribuit la elaborarea primelor planuri de dezvoltare durabilă a medicinei preventive.

Contribuții esențiale la dezvoltarea științei igienice în Republica Moldova a adus Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Igienă și Epidemiologie (IMCȘIE) în cadrul căruia au activat marii savanți *N. Ejov, A. Discalenco, I. Șroit, E. Șleahov, V. Vangheli, N. Opopol, V. Iachim* ș.a. Grație activității desfășurate de aceste personalități notorii s-a pus baza conceptului imunogenezei antraxului și tetanosului, s-au realizat probleme igienice de sistematizare și de amenajare a orașelor și a satelor, de estimare a stării sanitare a alimentării cu apă, a habitatului uman etc.

În anul 1995, la propunerea Ministerului Sănătății, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, IMCȘIE a fost comasat cu Centrul Republican de Igienă și Epidemiologie cu formarea Centrului Național Științifico-Practic de Igienă și Epidemiologie, din 1998 Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă. Multe din realizările practico-științifice ale CNȘPMP, redenumit

Centrul Național de Sănătate Publică (CNSP), se datorează muncii asidue a lui *M. Magdei, I. Bănanarel, V. Bucov, C. Spînu, N. Opopol, V. Chicu, A. Volneanschi, I. Șalaru, V. Pantea, Iu. Pînzaru* etc. Au fost transpuse în viață programe profilactice și antiepidemice, s-a extins aria de imunizare a populației pentru prevenirea unor boli contagioase, s-a intensificat activitatea de popularizare a cunoștințelor medico-igienice și de promovare a modului sănătos de viață. Activitatea științifică în această perioadă a fost orientată de asemenea spre cercetarea stării de sănătate a populației în relație cu calitatea factorilor mediului ambiant (apei potabile, aerului atmosferic, solului). În 2001 a fost elaborat și aprobat, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, Planul Național de Acțiuni pentru Sănătate în relație cu Mediul (PNASM). Din 2004 se realizează cercetări cu privire la sănătatea copiilor în relație cu calitatea factorilor mediului. Astfel, la baza acestei instituții științifico-practice, au efectuat cercetări în domeniul Igienei și au susținut teze de doctorat: *I. Bănanarel (1996, 2010), T. Stratulat (1996), A. Leonte (2006), Iu. Pînzaru (2009, 2023), A. Ciobanu (2010), N. Izuimov (2010), M. Tutunaru (2012), V. Bernic (2012), L. Corețchi (2015), M. Zavtoni (2017), M. Lupu (2018), E. Jordan (2018), S. Vărlan (2018), Gh. Țurcanu (2018), V. Manole (2022)*.

Activitatea științifico-practică se realizează cu succes și în următoarele etape de dezvoltare a serviciului, inclusiv în cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, redenumită în anul 2017 în urma unei reforme.

O activitate valoroasă în medicina preventivă s-a realizat în cadrul Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, ulterior Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”.

Pe parcursul dezvoltării istorice a medicinei preventive, contribuțiile acesteia la sănătatea populației au fost semnificative și au la bază acțiuni și inițiative de îmbunătățire a sănătății, alimentație sănătoasă, condiții sanitare și de viață salubre, vaccinarea și diferite campanii privind renunțarea la fumat, la consum de alcool etc. Necesitatea medicilor specialiști în medicină preventivă și modificările survenite în sistemul medical au impus deschiderea Facultății de Medicină Preventivă. Facultatea dată, fondată în 1963 în cadrul Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, astăzi Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, a pus începutul pregătirii cadrelor naționale în domeniul Igienei, Epidemio-

logie și Microbiologiei. La deschiderea facultății și-a adus aportul fostul rector al universității și ministru al sănătății, profesorul universitar Nicolae Testemițanu, care a argumentat în instanțe necesitatea stringentă în cadre în medicină preventivă. De la înființare, facultatea a trecut prin multe modificări și realizări. În primii ani de la fondare, scopul primordial a fost de a constitui și a întări baza tehnico-materială a catedrelor, de a forma baza metodică și de a pregăti noi specialiști. În primii ani de activitate, facultatea a avut un decanat comun cu Facultatea de Pediatrie, iar decan a fost numit profesorul universitar Valentina Halitov. Din anul 1969, facultatea capătă independență, iar decan este numit doctorul în medicină Vasile Iachim, care a condus-o până în 1975. În această perioadă are loc consolidarea colectivului profesoral-didactic și dezvoltarea vertiginoasă a cercetării științifice în domeniul medicinei preventive. n aport considerabil la dezvoltarea facultății l-a adus doctorul în medicină Ștefan Plugaru, care a dirigit activitatea facultății din 1975 până în 1988. În perioada dată s-au efectuat un șir de reorganizări prin fondarea Catedrei de igienă, care întrunește cursurile de igienă de profil, inițierea internaturii, integrarea și profilarea procesului de studii.

O contribuție valoroasă la dezvoltarea și la consolidarea colectivului facultății a adus decanul, conferențiarul universitar, Valeriu Chicu (1988-1995). În această perioadă se modifică și se aprobă un nou plan de studii și se modernizează conceptul de implementare a acestuia. Corespunzător au fost elaborate curriculum-uri noi la toate disciplinele, au fost editate manuale compendii în limba română.

Începând cu anul 1995, în funcție de decan este numit conferențiarul universitar, doctorul în medicină, profesor universitar, Om emerit, Friptuleac Grigore. În această perioadă se inițiază pregătirea medicilor din domeniul medicinei preventive prin rezidențiat cu o durată de doi ani.

În perioada anilor 1999-2003 facultatea a fost închisă, iar înmatricularea studenților a fost stopată.

În anul 2004, prin decizia Senatului Universității, a fost redeschis programul de studii Sănătate publică în cadrul Facultății de Medicină. În această perioadă, în calitate de prodecan, a activat doctorul în medicină Adrian Cotelea.

Din anul 2016 ca prodecan al programului de stu-

dii Sănătate publică este numită conferențiarul universitar Cazacu-Stratu Angela. În această perioadă, programul de studii este reformat și îmbunătățit conform cerințelor europene. Din anul 2017, conform Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior, programul de studii este redenumit în Medicină preventivă. Din anul 2020, conform restructurărilor sistemului de sănătate și cerințelor europene și a modificărilor din Nomenclatorul domeniilor de formare profesională și al specialităților în învățământul superior, a fost introdus programul de studii Sănătate publică cu durata de patru ani. Un an mai târziu, în 2021, programul de studii de licență Sănătate publică a primit Certificatul de evaluare externă a calității ÎS nr. 0009-22 privind acreditarea națională pe o perioadă de cinci ani.

Ulterior, în baza programului de licență acreditat, au fost elaborat și deschis programul de master Nutriție umană.

Au fost fondate catedrele de Igienă generală, de Epidemiologie, de Microbiologie, Virusologie și Imunologie.

Catedra igienă generală a fost condusă de profesor Cristofor Nikogosian, doctor habilitat în medicină, Om Emerit în științe, succedat în funcție de conferențiarul A. Zorin (1957-1960) și de profesor I. Reznik (1960-1979). Concomitent, profesorul I. Reznik era și președintele Societății științifice a igienistilor din republică, membru al direcției Societății igienistilor din URSS.

În 1963, la insistența ministrului sănătății, profesorului universitar Nicolae Testemițanu, în cadrul Institutului de Stat de Medicină din Chișinău a fost fondată Facultatea de igienă și sanitarie (ulterior Facultatea de Medicină Preventivă, actualmente Facultatea de Sănătate Publică). Pe lângă Catedra de igienă generală au fost organizate cursuri didactice de profil: igiena comunală (actualmente igiena mediului) în frunte cu doctorul în medicină, lector superior Filimon Avraman, igiena muncii – doctorul în medicină, conferențiarul universitar Vasile Iachim, igiena alimentației – doctorul în medicină, conferențiarul universitar Victor Vangheli, igiena copiilor și adolescenților – doctorul în medicină, conferențiarul universitar Ion Hăbășescu.

Pe parcursul anilor de activitate s-a îmbinat procesul didactic și cel de cercetare în vederea solu-

ționării diferitor probleme ce țin de sănătății mediului, alimentației sănătoase, siguranței la locul de muncă, condițiilor de instruire și de educație a copiilor și a adolescenților etc. Un grup de savanți, compus din Victor Vangheli, Vasile Iachim, Filimon Avraman, Uliana Jalbă, Mihai Ojovanu și Alexei Chirlici, își dedică activitatea de cercetare problemelor toxicologo-igienice ale diferitor compuși chimici utilizați în agricultură (cum ar fi hexaclorbutanul, sevinul, prometrinul în apa bazinelor acvatice, toxicologia manebului ș.a.).

Luând în considerare specificul economiei republicii noastre și cercetările igienice realizate, se creează o nouă școală științifică de domeniul igienei – igiena muncii în agricultură și toxicologia pesticidelor. Fondator al acestei școli a fost profesorul universitar Iacov Reznic – savant igienist, doctor habilitat în științe medicale, Om Emerit. . Sub îndrumarea sa au fost realizate mai multe lucrări și susținute teze de doctorat: G. Rudi, 1970; B. Rusnac, 1965; V. Vangheli, 1965; Gh. Sprâncean, 1966; I. Hăbășescu, 1966; V. Gudumac, 1969; N. Bucun, 1970; G. Ivasi, 1970; M. Popovici, 1970; L. Suvac, 1970; I. Diaciuc, 1981; Gh. Ostrofeț, 1978; Gr. Friptuleac, 1979; D. Rusnac, 1981; M. Morari, 1983. Au fost efectuate studii și în igiena mediului. În special, teza de doctorat a lui Boris Rusnac a fost dedicată problemei răspândirii fluorului în apele Republicii Moldova, impactului asupra sănătății populației și măsurilor profilactice necesare. Pe parcursul anilor 1979-1994, în fruntea catedrei a activat Ghenrietta Rudi – doctor habilitat, profesor universitar. Din anul 1994, catedra a fost condusă de profesorul universitar Gheorghe Ostrofeț (care în 2000 și-a susținut teza de doctor habilitat în științe medicale), succedat de profesor universitar, doctorul habilitat în științe medicale Ion Bahnarel, cercetările igienice ale căruia sunt axate pe identificarea impactului radiațiilor ionizante și neionizante asupra stării de sănătate a populației. Concomitent sunt concepute noi direcții de cercetare în domeniul igienei habitatului uman, impactului stresului asupra sănătății, sănătății ocupaționale, modificările climatice și impactul lor asupra sănătății populației, nutriția, impactul microelementelor din apă și din alimente asupra sănătății populației, etc.

La Catedra igienă generală au fost elaborate și susținute două teze de doctor habilitat în medicină: Gh. Ostrofeț în 2006, I. Bahnarel în 2010 și șase teze de doctor în medicină – O. Tafuni (2003), A. Tihon (2011), C. Croitoru (2012), E.

Ciobanu (2012), A. Serbulenco (2017), O. Cernellev (2019). Cercetările acestor savanți s-au axat pe factorii de risc din mediul ambiant, ocupațional, de instruire, habitual, de recreere și impactul lor asupra sănătății.

În anul 1977, prin integrarea disciplinelor igienice, a fost înființată Catedra de igienă a Facultății Igienă și Sanitarie, ceea ce a permis îmbunătățirea bazei materiale și perfecționarea procesului didactic. Catedra a fost condusă de conferențiarul universitar, dr. Vasile Iachim până în 1986, apoi de conferențiarul universitar. Mihai Ojovanu, în anii 1986-1988, de profesorul universitar, doctorul habilitat Victor Vangheli, de profesorul universitar, doctorul habilitat, Om Emerit, Grigore Friptuleac, în perioada anilor 1999-2016, iar din 2016 de către doctorul habilitat în științe medicale, conferențiarul universitar Serghei Cebanu.

În această etapă au fost unificate principiile de elaborare a cursurilor și a lucrărilor practice, au fost efectuate lucrări științifico-practice, fiind perfecționată pregătirea studenților sub aspectul practico-organizatoric în domeniul supravegherii igienice (preventive și curente) prin subordnatura introdusă în anul 1976, din 1989 – prin internatură, iar din 1996 – prin rezidențiatul de doi ani.

La Catedra igienă au fost elaborate și susținute patru teze de doctor habilitat în medicină: V. Vangheli în 1990; Gr. Friptuleac în 2001 S. Cebanu în 2022, Iu. Pînzaru în 2023 și zece teze de doctor în medicină – Dm. Rusnac, în 1981; C. Râmiș – în 2001, Raisa Rusu – în 2003, Eudochia Tcaci – în 2003, V. Meșina – 2007; S. Cebanu – 2008, Iu. Pînzaru – 2009, Rodica Selevestru - 2010, Angela Cazacu-Stratu – 2011, Vladislav Rubanovici – 2016. Au fost abordate așa teme științifice, ca „Evaluarea igienică a factorilor exogeni determinanți în geneza litiazei urinare și elaborarea măsurilor de prevenție” (Grigore Friptuleac), „Aspecte igienice ale impactului gradului de mineralizare a apei potabile asupra stării de sănătate a populației” (Eudochia Tcaci), „Estimarea igienică a condițiilor de instruire și habituale ale elevilor claselor primare cu afecțiuni cronice respiratorii” (Angela Cazacu-Stratu), „Evaluarea stării de sănătate a sportivilor juniori în relație cu factorii de risc ai mediului și comportamentali” (S. Cebanu) etc.

În 1992 a fost fondată Catedra igienă și epidemiologie a Facultății de Perfecționare a Medicilor în frunte cu Nicolae Opopol – doctor habilitat în me-

dicină, profesor universitar, membru-corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. Corpul didactic al acestei catedre a activat cot la cot cu colaboratorii Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă și cu celelalte catedre la rezolvarea problemelor importante pentru sănătatea populației în relație cu mediul. De menționat conferințele științifico-practice „Sănătatea populației în relație cu mediul”, organizate prin concursul președintelui societății igienistilor din Republica Moldova N. Opopol. În anul 2016, catedrele igienă și igienă generală au fost comasate într-o singură catedră – Catedra de igienă.

În anul 2020 Catedra de igienă a fost reformată în disciplina de igienă, șef de disciplină fiind numit Ion Bahnarel – doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, Om Emerit.

În anul 1967 a fost fondat cursul de epidemiologie, în baza căruia, în anul 1970, a fost întemeiată Catedra de epidemiologie, care avea inițial sarcina de instruire a medicilor-epidemiologi. La cursul de epidemiologie au activat inițial două persoane: profesorul Eli Șleahov și doctoranda Lucia Andrieș. După absolvirea, în 1969, a primei promoții a Facultății de Medicină Preventivă, pentru predarea epidemiologiei au fost încadrați Serghei Covaliu – asistent și Viorel Prisacari – doctorand, care din primele zile de activitate au fost incluși în procesul didactic de predare a epidemiologiei studenților din anii V și VI de la Facultățile de Medicină Preventivă și Stomatologie. Mai apoi, la catedră au activat: Eli N. Șleahov – dr. habilitat. șt. med., prof. univ. (1967-1990), Lucia Andrieș – dr., conf. univ. (1967-1970, 1976-1986), Serghei Covaliu – lector superior (1969-1990), Victor Pântea – asistent (1970-1973), Mihai Barabaș – dr., conf. univ. (1975-2013), Valeriu Chicu – dr., conf. univ. (1978-1995; 2001-2016), Gavril Obreja – dr., conf. univ., Adrian Cotelea – dr., conf. univ., Victor Ganea – asistent (1973-1984), Vladimir Gâlcă – dr., conf. univ. (1984-2001), Tatiana Plop – asistent (1993-2004), Emilia Malai – dr., asistent (2000-2009), Maria Bolea – asistent (2011-2014), Vasile Tabac – doctorand (2006-2010). În prezent activează Viorel Prisacari – doctor habilitat în științe medicale, prof. univ., membru corespondent al AȘM (din a.1969), Luminița Guțu – dr., conf. univ. (din a. 1993), Angela Paraschiv – doctor habilitat în științe medicale, conf. univ. (din a. 2002), Vasile Sofronie – dr., conf. univ. (din a. 2011), Ion Berdeu, dr., conf. univ. (din a. 2011), Diana Spătaru – asistent (din a. 2013),

Valentin Călugăreanu, asist.univ., și Marga Irina, asist.univ.

Grație profesorului universitar E. Șleahov, la Catedra epidemiologie a USMF „Nicolae Testemițanu”, cercetările epidemiologice, începând cu anii '70 ai secolului trecut, sunt axate pe diverse aspecte de supraveghere epidemiologică, cum ar fi problemele epidemiologiei regionale, elaborarea și perfecționarea metodelor de diagnostic și profilaxie în maladiile infecțioase, precum și probleme de epidemiologie generală.

Un studiu complex, consacrat supravegherii epidemiologice, a fost efectuat de V. Prisacari cu tema: „Optimizarea supravegherii epidemiologice și prognosticul în zoonozozoza cu scotarea influenței factorilor antropurgici și naturali”, finalizat cu susținerea tezei de doctor habilitat în anul 1990.

Cercetarea științifică a profesorului Viorel Prisacari vizează, în principal, îmbunătățirea sistemului de supraveghere epidemiologică și control al patologiilor infecțioase actuale. În acest sens, lucrările privind studiul epidemiologiei și optimizarea supravegherii antraxului, leptospirozei, rabiei, salmonelozei, infecției HIV, hepatitei cronice și al infecțiilor nosocomiale au devenit semnificative. Un alt domeniu de cercetare este „Căutarea, studiul și introducerea de noi medicamente antibacteriene”. Seria de lucrări „Epidemiologia, modelarea, prognozarea și supravegherea leptospirozei” și „Epidemiologia infecțiilor nosocomiale și dezvoltarea de medicamente antibacteriene noi” au fost premiate de Academia de Științe a Moldovei.

În baza rezultatelor obținute, pe parcursul anilor de funcționare a catedrei au fost publicate peste 836 de lucrări științifice și didactice, inclusiv 17 manuale, 20 de monografii, 799 de articole științifice și îndrumări metodice, au fost obținute 36 brevete de invenție și peste 150 de certificate de inovare, susținute 38 teze de doctorat, inclusiv cinci de doctor habilitat.

În anul 2022, șefa disciplinei de epidemiologie a susținut teza de doctor habilitat cu tema „Hepatita cronică, ciroza hepatică și cancerul hepatic primar în Republica Moldova: epidemiologie, prognostic și strategii de combatere”.

Direcția principală de cercetare a disciplinei vizează supravegherea epidemiologică a maladiilor.

Astfel, reieșind din acest scop, personalul științifico-didactic al catedrei participă continuu în diferite proiecte de cercetare. Astfel, prin colaborarea comună cu Centrul Internațional de Inginerie Genetică (ICEGB) din Italia, Trieste, au fost realizate pentru prima dată studii de evaluare a eficienței vaccinului Sinofarm administrat populației din Republica Moldova. Rezultatele au fost publicate în reviste internaționale cu un impact valoros asupra sistemului de sănătate.

În aceeași ordine de idei, trebuie menționată colaborarea Disciplinei de epidemiologie cu partenerii internaționali „The Task Force for Global Health”, SUA și Coaliția Globală pentru Eliminarea Hepatitelor. Scopul acestei colaborări a vizat fortificarea sistemului de supraveghere epidemiologică în hepatite virale B, C și D în Republica Moldova și elaborarea planului de acțiuni pentru combaterea/eliminarea hepatitelor virale B, C și D. Prin intermediul acestei colaborări a fost posibilă efectuarea studiului de estimare și de modelare a morbidității prin hepatita virală C în Republica Moldova și elaborarea Planului Național de acțiuni privind prevenirea și controlul hepatitelor virale. Pentru prima dată în Republica Moldova a fost realizat un studiu de modelare a morbidității prin hepatita virală C, care a permis să determinăm necesitatea de screening în populația țării pentru a atinge obiectivele țintă ale OMS.

Cu sprijinul OMS și UNICEF, Disciplina de epidemiologie a realizat numeroase instruirii pentru lucrătorii medicali în domeniul prevenirii bolilor infecțioase prin vaccinare și Programul de prevenire și control al infecțiilor în instituțiile medicale.

Catedra de microbiologie, virusologie și imunologie a fost condusă la început de către profesorul universitar, Om Emerit S. Blinklin, iar din anul 1951, pe rând, de profesorii universitari: S. Recimenski, H. Galikeev, O. Komarik, V. Dercaci, A. Vizitiu. Din 1969 până în 1989 șef de catedră a fost V. Nikitin, savant emerit, doctor habilitat, profesor universitar care a desfășurat o activitate prodigioasă în domeniu. Investigațiile sale științifice țineau de explorarea și perfecționarea metodelor rapide de diagnostic al bolilor infecțioase și au constituit subiectul tezelor de doctor și doctor habilitat în medicină elaborate de: Șt. Plugaru (1973), Gh. Postolache (1973), V. Rudic (1974), T. Gheorghiuța (1981, 1991), V. Nahaba (1982), A. Cotici (1988), Iu. Roșcin (1986, 1992), N. Moraru

(1992). Din 1989 până în 2004, catedra este condusă de P. Galețchi, profesor universitar, Om Emerit, doctor în științe medicale, din 2008 până în 2022 de V. Rudic, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, academician, Om Emerit, din 2022 de Greta Bălan – doctor habilitat în științe medicale, conferențiar universitar.

Investigațiile științifice efectuate de profesorii catedrei în perioada anilor 1994-1997 s-au încununat cu susținerea tezei de doctor habilitat, de către L. Sicinschi (1997), și de doctor în științe medicale, de către V. Vorobjit (1997).

În aprilie 1992, prin Ordinul ministerului sănătății al Republicii Moldova, a fost fondată Catedra microbiologie, virusologie și imunologie FPM. Până în anul 2004, fondatorul și conducătorul catedrei a fost doctorul habilitat în științe medicale, profesorul universitar T. Gheorghiuța. Catedra nou fondată continuă explorările științifice în vederea elaborării și perfecționării metodelor de diagnostic al bolilor infecțioase. Rezultatele investigațiilor efectuate s-au materializat prin elaborarea unor recomandări metodice și aplicarea în practica bacteriologică de laborator a unor noi metode de identificare rapidă a microorganismelor, și cu susținerea tezelor de doctor în științe medicale de către: V. Bortă (1998), R. Anghel (2002), N. Florea (2003) și G. Balan (2008).

În septembrie 2004, prin ordinul rectorului, ambele catedre de microbiologie au fost comasate Catedra microbiologie, mirusologie și imunologie. Din 2004 până în 2008 catedra a fost dirijată de profesorul universitar, Om Emerit, dr. șt. med., Șt. Plugaru.

În anul 2020 catedra a fost denumită Disciplina de microbiologie și imunologie în cadrul Departamentului Medicină Preventivă.

Colectivul disciplinei a realizat multiple și diverse cercetări destinate elaborării metodelor rapide pentru determinarea microorganismelor inadmisibile în medicamente. Una din misiunile principale ale disciplinei constă în oferirea unui forum unitar pentru personalul medical și oamenii de știință implicați activ în supravegherea rezistenței la antimicrobiene pentru a promova o mai bună înțelegere a rezistenței microorganismelor la antimicrobiene.

Colaboratorii disciplinei au prezentat rezultatele cercetărilor științifice la numeroase congrese internaționale și naționale, simpozioane și conferințe științifice, fiind apreciate la Saloanele In-

Internaționale de invenții cu un șir de diplome și medalii: 44 de aur, 21 de argint și 12 de bronz.

Disciplina de microbiologie și imunologie a beneficiat foarte mult de pe urma colaborărilor internaționale. Una dintre cele mai importante colaborări este cea cu Laboratorul de virusologie moleculară din cadrul Centrului Internațional de Inginerie Genetică și Biotehnologie (ICGEB). Profesorul Marcello a ajutat Disciplina în consolidarea capacităților prin pregătirea specialiștilor în domeniul virusologiei moleculare și consultanță în dezvoltarea Laboratorului de microbiologie de la USMF. Această colaborare a fost esențială pentru a ajuta Disciplina să-și îmbunătățească capacitățile de cercetare și a asigurat obținerea de progrese importante în domeniul microbiologiei. Împreună cu profesorul Marcello, membri ai Departamentului Medicină Preventivă au fost parteneri în cadrul unui proiect care a avut ca scop consolidarea capacității de supraveghere epidemiologică pentru COVID-19 și alte epidemii.

O colaborare de succes Disciplina o are cu Institutul de Microbiologie și Imunologie de la Universitatea din Ljubljana, Slovenia. Această colaborare a permis disciplinei să facă schimb de idei și de cunoștințe cu unul dintre cele mai importante institute de microbiologie și imunologie din Europa.

În anul 2022, Greta Bălan, șefa de disciplină, susține reușit teza de doctor habilitat cu tema „Compuși noi cu acțiune asupra microorganismelor izolate din ulcere trofice”.

CONCLUZII

1. Pe parcursul anilor, medicina preventivă a suportat o multitudine de reforme în urma cărora a acumulat rezultate remarcabile în domeniul practicii, cercetării științifice și activității didactice.
2. În prezent, scopul primordial al medicinei preventive rămâne alinierea la cerințele europene, dezvoltarea activității practice, elaborarea suportului legislativ în corespundere cu normativele europene, atractivitatea locurilor de muncă pentru tinerii specialiști, perfecționarea procesului didactic, dezvoltarea cercetărilor științifice conform cerințelor și strategiilor naționale și internaționale, orientate spre îmbunătățirea sănătății populației.

CONFLICT DE INTERESE

Autorii nu raportează nici un conflict de interese în această lucrare.

REFERINȚE

1. Brezianu A, Spănu V. *Historical Dictionary of Moldova*. Scarecrow Press, 2007, pp. 85-86.
2. Duda R. *Sănătate publică și management*. Iași, 1996, 217 p.
3. Friptuleac Gr. *Istoria dezvoltării igienei mediului. Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*. 2008;4:27-37.
4. Friptuleac Gr. *Istoria dezvoltării igienei muncii. Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*. 2010;2:25-36.

5. Friptuleac Gr, Cebanu S, Chirlici A, Băbălău V. Catedra de igienă a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” la 40 de ani. *Sănătate Publică, Economie și Management în Medicină*. 2018;3(77):59-63.
6. Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Igienei și Epidemiologiei la 40 ani. *Ocro-tirea sănătății*. 1987;6:55-57.
7. McKinney L. Medicina preventivă: istorii, funcții, tipuri de prevenție, actualizat în 2023. Disponibil: <https://ro.warbletoncouncil.org/medicina-pre-ventiva-10591> (Accesat 20.04.232).
8. Opopol N, Volneanski A, Calin V. Realizările științifice în igienă și epidemiologie a Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă la 50 ani de la constituire. *Mat-le conf.șt-pr-ce consacrată jubileului de 50 ani ai Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă*. 1998;7-11.
9. ВОЗ. Превентивная медицина (OMS. Medicina preventivă). Disponibil: <https://skinart.ru/pre-ventivnaya-medicina> (Accesat 20.04.23).